

Annika Mäkelä ja Sandra Salmi

Lasten arviointiprosessi Helsingin kaupungilla

Arviointiprosessin kuvaus toimintaterapeuttien haastattelun pohjalta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti (AMK)

Toimintaterapianohjelma

Opinnäytetyö

30.8.2016

<p>Tekijät Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Annika Mäkelä ja Sandra Salmi Lasten arviointiprosessi Helsingin kaupungilla - Arviointiprosessin kuvaus toimintaterapeuttien haastattelun pohjalta</p> <p>33 sivua + 2 liitettä 30.8.2016</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Toimintaterapeutti (AMK)</p>
<p>Koulutusohjelma</p>	<p>Toimintaterapian koulutusohjelma</p>
<p>Suuntautumisvaihtoehto</p>	<p>Toimintaterapeutti</p>
<p>Ohjaajat</p>	<p>Tuula Uutela, Lehtori Anne Talvenheimo-Pesu, Lehtori</p>
<p>Tässä opinnäytetyössä kuvaamme Helsingin kaupungin lasten toimintaterapia arviointiprosessia. Opinnäytetyömme koostuu kahdesta osuudesta, joista toinen on visuaalinen kuvaus arviointiprosessista ja toinen osa koostuu raporttiosuudesta, joka pitää sisällään teorian ja kuvauksen työskentelystämme sekä tulosten yksityiskohtaisemman tarkastelun.</p> <p>Tavoitteenamme on tuottaa A4-kokoinen informatiivinen kuvaus Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessista ja kuvata raporttiosuudessamme Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessi ja siihen liittyviä käytäntöjä. Visuaalinen tuotos toimii toimintaterapeuttien oman työn jäsentämisen tukena sekä uusien työntekijöiden perehdyttämisen apuvälineenä.</p> <p>Teoriataustana olemme käyttäneet Suomen toimintaterapeuttiliiton julkaisua hyvistä arviointikäytännöistä sekä kanadalaista toimintaterapian arviointistandardia. Kanadalainen toimintaterapian arviointistandardi on kansainvälinen suositus arviointiprosessista ja sen vaiheista, johon Suomen toimintaterapeuttiliiton julkaisu perustuu.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa on käytetty tiedonkeruumenetelmänä teema-haastattelua. Haastattelimme neljää Helsingin kaupungin lasten toimintaterapeuttia, jotka työskentelevät arvioinnin parissa. Haastattelun runkona ja analyysin pohjana toimi kanadalainen toimintaterapian arviointistandardi.</p> <p>Tulokset olemme jäsentäneet kyseisen standardin mukaan. Yleisesti tuloksista ilmeni, että terapeuteilla on yhtenevät käytännöt arviointiprosessin kulussa ja terapeutit keskustelevat keskenään hyvistä toimintatavoista. Toimintaterapeuteilla on Helsingin kaupungilla melko laajat vapaudet oman työn suunnitteluun, mikä helpottaa prosessin toteuttamista itselleen sopivalla ja luontevalla tavalla. Tuotokseen olemme keränneet oleellimmat ja eniten esille nousevat asiat.</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>Arviointiprosessi, lapset, toimintaterapia, arviointikäytännöt, kanadalainen toimintaterapian arviointistandardi</p>

Authors Title Number of Pages Date	Annika Mäkelä and Sandra Salmi Children's assessment process at the City of Helsinki - a description of the evaluation process on the basis of occupa- tional therapists interview 33 pages + 2 appendices 30 August 2016
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructors	Tuula Uutela, Senior Lecturer Anne Talvenheimo-Pesu, Senior Lecturer
<p>In this thesis, we are describing the Occupational Therapy assesment process among Hel- sinki city children. Our thesis consist of two elements: the visual description of estimating process and the reporting part. The report includes the theory and description of our work- ing methods and closer examination of the results of our study.</p> <p>The aim in this study is to produce an A4-sized, informative, visual description of the Oc- cupational Therapy assesment process. In our reporting part we aim to describe the assesment process and the practice related to this process. The visual output will be used to help the therapists in their own work and as aid for new therapists to get familiar with the process.</p> <p>As a theory have we used the publication by “Suomen toimintaterapialiitto”, which is a study about good assessment practices. In addition to this have we used assesment standard on Canadian Occupational Therapy. The Canadian standard is an international recommendation for the assesment process and the finish publication is based on this standard.</p> <p>As a method for the data collection we used theme interview. We interviewed four Helsinki city Occupational Therapists, who estimated the children. As a base and frame to these interviews we used Canadian standard.</p> <p>We have analyzed the results of our study according to the Canadian standard. In general, it appeared that the therapists have converging practices during the assesment process and they discuss their working methods with each other. In Helsinki the therapists can ra- ther freely plan and organize their own work, so it is easier to accomplish the process smoothly. Into the visual part we have collected the most important things that have oc- curred in this study.</p>	
Keywords	The assessment process, children, occupational therapy, assessment practices, Standards for Occupational Therapy Assessment

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Aiemmat tutkimukset Suomessa	3
2.2	Aiemmat kansainväliset tutkimukset	4
3	Teoria	6
3.1	Toimintaterapia-arviointi	6
3.2	Arviointiprosessi toimintaterapiassa	7
3.3	Kanadalainen toimintaterapian arviointistandardi	7
4	Opinnäytetyön toteutus	10
4.1	Aineistonkeruun toteutus	11
4.2	Analyysin toteutus	13
4.3	Tuotoksen valmistusprosessi	14
5	Arviointikäytäntöjen kartoituksen tulokset	16
5.1	Arviointiin valmistautuminen	16
5.2	Arvioinnin toteutus	18
5.3	Tulosten jäsentäminen ja yhteenveto	20
5.4	Dokumentointi	21
5.5	Arviointitiedon käyttäminen	23
6	Pohdinta	26
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelun runko	
	Liite 2. Tuotos arviointiprosessista	

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tuotettu lasten toimintaterapian arviointiprosessin kuvaus on ainutlaatuinen, sillä sellaista ei ole tehty lasten toimintaterapiassa aiemmin Suomessa tiettyyn organisaatioon. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Helsingin kaupungin lasten toimintaterapeuttien kanssa. Opinnäytetyömme on heidän tilaamansa ja heidän tarpeidensa mukaan toteutettu. Tilaajan tarve ja toive on arviointiprosessin ja sen käytön kuvaus sekä saada yksi A4-kokoinen informatiivinen tuotos heidän toimintaterapian arviointiprosessista. Tuotosta on tarkoitus käyttää henkilökunnan keskuudessa oman työn jäsentämisen sekä harjoittelijoiden ja työntekijöiden perehdyttämisen tukena. Lisäksi tuotosta on mahdollista käyttää informatiivisena viestinä toimintaterapian arviointiprosessista muille ammattiryhmille.

Opinnäytetyömme tavoite on kuvata Helsingin kaupungin lasten arviointiprosessi sekä kirjallisesti opinnäytetyön raporttiosuudessa ja myös A4-kokoisena informatiivisena tuotoksena. Opinnäytetyömme jakautuu kahteen osaan, joista toinen on kyseinen tuotos ja toinen on raporttiosa. Raporttiosassa käsittelemme arviointiprosessin teoriaa ja aiempia tutkimuksia sekä esittelemme tuotokseen johtaneen prosessin. Teoria toimii tukena myös aineistonkeruumenetelmällemme ja on tukena tulosten analyysissa.

Opinnäytetyön taustalla on Metropolian Ammattikorkeakoulun ja Helsingin kaupungin yhteinen hankeaiho, oppimisen osaamiskeskus, jota suunnitellaan uudelle 2019 valmistuvalle Metropolian Myllypuron kampukselle. Oppimisen osaamiskeskuksessa toimintaterapian opiskelijat pääsevät harjoittelemaan aitoja lasten toimintaterapia arviointiteja yhteistyössä Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian kanssa. Ennen tätä on kuitenkin tärkeää kartoittaa molempien yhteistyökumppaneiden toimintaa ja toimintatapoja. Opinnäytetyömme hyödyttää tulevaa yhteistyötä sekä mahdollisesti helpottaa kyseisen toiminnan aloittamista osaamiskeskuksessa.

Tartuimme kyseiseen aiheeseen, koska halusimme molemmat saada vahvistaa osaamistamme lasten toimintaterapiaan liittyen. Koimme molemmat kiinnostusta lasten toimintaterapiaa kohtaan ja voisimme kuvitella työskentelevämme lasten parissa. Saimme hyvän kokonaiskuvan yhdistämällä tähän opinnäytetyöhön harjoittelun yksityisen ostopalvelu toimintaterapeutin kanssa.

Kartoitamme arviointiprosessia ja siihen liittyviä käytäntöjä, joita olisi tarkoitus jatkossa toteuttaa Metropolia ammattikorkeakoulun ja Helsingin kaupungin yhteistyönä. Metropolia voi hyödyntää opinnäytetyössämme keräämämme tietoa oman opetuksen ja toiminnan kartoittamiseksi suhteessa yhteistyökumppanin toimintatapoihin, jotta tulevaisuudessa työskentely oppimisen osaamiskeskuksessa olisi mahdollisimman yhtenäistä ja mielekästä kaikkien osapuolien kannalta.

Opinnäytetyön kohderyhmä, eli ketä se hyödyttää on luonnollisesti yhteistyökumppanimme Helsingin kaupungin lasten toimintaterapia ja siellä työskentelevät toimintaterapeutit, sillä he saavat työkaluksi omaan työskentelyynsä kokoamamme informatiivisen tuotoksen tutkimustietoon perustuvasta arviointiprosessista. Lisäksi tuotos hyödyttää myös toimintaterapian uusia työntekijöitä ja harjoittelijoita kyseisessä yhteisössä, sillä se selkeyttää prosessia ja kuvaa prosessin sisältöä heille. Opinnäytetyö luo pohjaa Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian ja Metropolia ammattikorkeakoulun yhteistyölle uuden Metropolian Myllypuron kampukseen oppimisen osaamiskeskuksessa, joten toimintatapojen kartoittamisesta opinnäytetyömme muodossa hyötyvät molemmat osapuolet. Opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella myös toimintatapoja voidaan tulevaisuudessa yhtenäistää. Keskustelussamme yhteistyökumppanin kanssa tuli myös esille opinnäytetyömme hyödyntäminen yhtenä perusteluna palkata lisää toimintaterapeutteja ja mahdolliselle lisäkoulutuksen tarpeelle, muun muassa SI-terapian puolelta. Asiakkaan hyöty tulee esiin enemmän toissijaisena, koska opinnäytetyömme tulee hyödyttämään ensisijaisesti yhteistyökumppaniamme, opiskelijoita sekä koulua.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Arviointiprosessin kuvausta Helsingin kaupungille ei ole aikaisemmin tehty, mutta muualla on tehty erinäisiä arviointiprosessin kuvauksia. Suomen toimintaterapeuttiliitto on julkaissut arviointiprosessiin julkaisun, jossa on kuvattu hyviä arviointiprosessin käytäntöjä. Tämä kyseinen julkaisu on luonut pohjan ja lähtökohdat omalle työskentelyllemme.

Helsingin kaupungilla työskentelee tällä hetkellä kuusi toimintaterapeuttia, joista kaksi on aloittanut kuluneen vuoden sisällä. Jonotusaika toimintakyvyn arviointiin on tällä hetkellä noin puoli vuotta. Suuri osa asiakkaista on neljävuotiasta alle kouluikäisiin lapsiin, joilla on neuvolassa huomattu tarvetta toimintakyvyn arvioinnille. Helsingin kaupungissa toimintakyvyn arvioon ohjautuvilla lapsilla on haasteita hieno-, karkea- ja visumotoriikassa, hahmottamisessa sekä omatoimisuus- ja leikki taidoissa sekä lapsilla saattaa olla aistisätelykyvyn vaikeuksia tai useita edellä mainittuja pulmia samanaikaisesti. Toimintaterapeuttien työnkuvaan Helsingin kaupungilla kuuluu lasten toimintakyvyn arviointi sekä tarvittaessa seuranta asiakkaat ja ohjaukset, joita kuvaamme tarkemmin tässä opinnäytetyössä. Toimintaterapeutit arvioivat lapsen kehitystasoa, ohjaavat vanhempia ja lähiverkostoa sekä laativat kuntoutussuosituksia toimintaterapiakuntoutuksesta.

2.1 Aiemmat tutkimukset Suomessa

Opinnäytetyömme aihe ja konteksti ovat tarkasti rajattuja, joten tarkalleen samasta aiheesta tehtyjä opinnäytetöitä lasten toimintaterapian arviointiprosessin kuvauksesta tietyssä kontekstissa ei ole aiemmin tehty.

Lasten arviointikäytäntöjä on kartoitettu Suomessa laajemmalla alueella erilaisissa organisaatioissa Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa opinnäytetyössä (Kyllönen 2013), jossa on keskitytty varsinaisesti arviointimenetelmien valintaan ja lapsen toiminnallisen suoriutumisen analyysiin. Opinnäytetyössä ilmenee, että lasten toimintakyvyn arviointi painottui taitojen, valmiuksien ja toimintakokonaisuuksien arviointiin, ja että arviointi tapahtui lähes aina terapiatilassa. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että haastattelumenetelmänä arvioinnissa oli eniten käytetty COPM-menetelmä ja testinä eniten käytetty oli Beery WMI.

Toimintaterapia-arvioinnissa olleiden lasten vanhempien kokemuksia toimintaterapia-arvioinnista käsitellään Aatrokosken (2012) opinnäytetyössä. Lasten vanhemmat ovat vastanneet opinnäytetyötä varten heille jaettuuihin kyselylomakkeisiin, jotka ovat käsitelleet asiakaslähtöisyyttä toimintaterapiassa. Aatrokosken (2012) opinnäytetyössä on oman opinnäytetyömme kanssa yhteistä se, että se on tehty myös tiettyyn organisaatioon, mutta toisin kuin meidän opinnäytetyömme, Aatrokosken (2012) opinnäytetyö keskittyy laadullisiin seikkoihin. Aikuispsykiatriaan tehty opinnäytetyö (Peltopuro – Sainio 2007) käsittelee aikuispsykiatrisen asiakkaan toimintaterapian arviointia sekä moniammatillista yhteistyötä toimintaterapian arviointiprosessissa Kanta-Hämeen keskussairaalassa.

Sihvon ja Solosen (2009) opinnäytetyössä, joka on keskittynyt kuvaamaan kaksoisdiagnoosikuntoutujan työkyvyn arviointiprosessin toimintaterapian osuutta Järvenpään sosiaalisairaalassa, on toimintaterapia-arviointiprosessi kuvattu samankaltaisesti, kuvallisena tuotoksena, kun tulemme tässä opinnäytetyössämme sen Helsingin kaupungin lasten toimintaterapiassa kuvaamaan. Sihvon ja Solosen opinnäytetyössä ilmeni, että työkyvyn arviointiprosessi rakentui Järvenpään sosiaalisairaalassa pääasiallisesti yhtenäisesti, mutta toimintaterapeutin tekemän arvioinnin kohdentuminen työkyvyssä toteutui kuntoutujasta ja arvioinnin tarpeesta vaihdellen. Opinnäytetyössä ilmeni, että työkyvyn arvioinnissa saadaan paljon tietoa kuntoutujan toimintamahdollisuuksista, ja että toimintaterapian lähestymistapa, jossa ajatellaan kokonaisvaltaisesti, sopii hyvin työkyvyn arviointiin. Työkyvyn arviointiprosessin toimintaterapian osuuden kuvaamisessa (Sihvo – Solonen 2009) on teoreettisena taustana käytetty arviointiprosessin kuvauksessa inhimillisen toiminnan mallia (MOHO), joten opinnäytetyömme lähtökohdat ovat erilaiset. Oma opinnäytetyömme tuo lasten arviointiprosessin kulusta uutta, opinnäytetyön muodossa kuvattua tietoa, jollaista ei ole ennen yksittäisessä organisaatiossa tehty.

2.2 Aiemmat kansainväliset tutkimukset

Kansainvälisiä tutkimuksia lasten toimintaterapian arviointikäytännöistä ja arviointimenetelmistä on tehty esimerkiksi Australiassa ja Iso-Britanniassa. Australialainen kyselytutkimus kohdistui lasten toimintaterapeuttien työssään käyttämiin teorioihin, arviointimenetelmiin sekä interventiomenetelmiin. Toimintaterapeutit työskentelivät pääasiassa lasten kanssa, joilla oli neurologisia pulmia, oppimisvaikeuksia, kehityksen viivästymistä tai kehitysvamma. Teorioita ja viitekehyksiä, joita tutkimukseen vastanneet toiminta-

terapeutit kertoivat yleisimmin käyttävänsä lähestymistapoina, olivat sensorinen integraatio, toiminnallinen suoriutuminen ja asiakaslähtöisyys. Arviointimenetelmiä, joita australialaiset lasten toimintaterapeutit käyttivät tutkimuksen mukaan eniten, olivat Motor-Free Visual Perception Test (MVPT), Sensory Profile (SP), Handwriting Speed Test, Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency (BOTMP) sekä Test of Visual Motor Integration (VMI). Tutkimustuloksia arvosteltiin siitä, etteivät terapeuttien eniten käyttämät arviointi- ja interventiomenetelmät olleet yhteneväisiä heidän eniten käyttämiinsä viitekehysten ja teorioiden kanssa. (Rodger – Brown – Brown 2005.)

Iso-Britanniassa tehty tutkimus kohdistui yksityisellä puolella työskentelevien lasten toimintaterapeuttien käyttämiin arviointimenetelmiin sekä heidän tyytyväisyyteen menetelmien toimivuudesta. Tutkimuksessa ilmeni, että vastanneet toimintaterapeutit käyttivät useiden eri arviointimenetelmien yhdistelmiä lasten toimintakyvyn arvioinnissa. Yhteistä kaikkien vastaajien kesken oli se, että kaikki käyttivät haastattelua osana arviointia. Suurin osa vastaajista oli tutkimuksen mukaan tyytyväisiä käyttämiinsä arviointimenetelmiin. Tyytyväisyys käytettyihin arviointimenetelmiin liittyi useimmiten standardoituin testeihin, sekä asiakkaasta saadun tiedon laatuun ja määrään. (Diamantis 2008.)

3 Teoria

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme kannalta olennaisista toimintaterapian osa-alueista: toimintaterapia arvioinnista sekä toimintaterapian arviointiprosessista. Jäsenämme opinnäytetyötämme Suomen toimintaterapeuttiliiton (2014), *Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa* -julkaisun arvioinnin suositusten avulla, jotka pohjautuvat kanadalaiseen toimintaterapian arviointistandardiin, Standards for Occupational Therapy Assessment (2013). Valitsimme ne ohjaamaan opinnäytetyötämme, koska Suomen toimintaterapeuttiliiton antamat suositukset perustuvat kansainväliseen tutkittuun tietoon ja ne ovat kaikille toimintaterapeuteille yhteinen, yleinen lähtökohta toimintaterapiassa toteutettavaan arviointiin. Rakensimme opinnäytetyötämme varten tehdyn teemahaastattelun teemat kanadalaisen toimintaterapian arviointistandardin mukaisesti ja jäsenämme opinnäytetyömme tuloksia ja visuaalista tuotosta myös sen mukaan.

3.1 Toimintaterapia-arviointi

Toimintaterapia arvioinnissa toimintaterapeutti arvioi asiakkaan toimintaa ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa (Holma 2003: 19). Arvioinnissa toimintaterapeutti on kiinnostunut saamaan selville yhteistyössä asiakkaan ja tämän läheisten kanssa toimintaan ja ympäristöön liittyviä haasteita ja rajoituksia (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 8), mutta myös asiakkaan vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita. Lisäksi toimintaterapeutti pyrkii luomaan ymmärryksen asiakkaan elämäntilanteesta toimimalla yhdessä hänen kanssaan ja haastatteleamalla häntä ja hänen läheisiään. Havainnoimalla toimintaterapeutti saa tietoa, miten asiakas selviytyy erilaisista tehtävistä, sekä kuinka hän on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Arvioinnin luotettavuuden sekä myös toistettavuuden kannalta on tärkeää, että arvioinnissa käytetään aina haastattelun ja havainnoinnin lisäksi myös tutkittuja, strukturoituja arviointimenetelmiä (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 8).

Arviointi koostuu esimerkiksi toimintakokonaisuuksien hallinnan arvioinnista, taitojen arvioinnista ja/tai toimintavalmiuksien arvioinnista asiakkaasta riippuen, toimintaterapeutin harkinnan mukaan. Toimintakokonaisuuksien hallinnan arviointi tarkoittaa esimerkiksi itsestä huolehtimisen, työn/opiskelun, leikin ja vapaa-ajan sekä levon toimintojen arvioimista. Arvioitavia taitoja ovat esimerkiksi motoriset, sosiaaliset, psyykkiset ja

prosessitaidot. Toimintavalmiuksia arvioidessa voidaan arvioida sensorisia, motorisia, kognitiivisia, psyykkisiä ja sosiaalisia valmiuksia. (Holma 2003: 19.)

3.2 Arviointiprosessi toimintaterapiassa

Toimintaterapiaprosessin kuvaamiseksi on luotu muutama teoriapohjainen prosessimalli, jotka kuvaavat toimintaterapiaprosessin kulun vaihe vaiheelta. Nämä mallit ovat kanadalaiseen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malliin pohjautuva kanadalainen toimintaterapiaprosessin kehys (The Canadian Practice Process Framework, CPPF), sekä inhimillisen toiminnan malliin (The Model of Human Occupation, MOHO) pohjautuva toimintaterapiaprosessimalli.

Toimintaterapiaprosessi voi edetä joko vaihe vaiheelta järjestyksessä toimintaterapiaan tulosta arviointiin ja siitä tavoitteiden laatimisen ja terapian toteutuksen kautta terapian päättymiseen. Vaihtoehtoisesti toimintaterapiaprosessi voi olla myös pelkkä arviointiprosessi, jolloin se esimerkiksi kanadalaisen toimintaterapiaprosessin kehyksen mukaan sisältää toimintaterapiaan tulon, tilanne kartoituksen ja yhteisten lähtökohtien luomisen, arvioinnin, sekä mahdollisesti tavoitteiden ja suunnitelman laatimisen, johon arviointiprosessi päättyy (Craik, Davis, Polatajko 2007: 236; Hautala, Hämäläinen, Mäkelä, Rusi-Pyykönen 2011: 223). Tässä opinnäytetyössä keskitymme arviointiprosessin eri vaiheiden selvittämiseen ja kuvaamiseen Helsingin kaupungin lasten toimintaterapiassa.

3.3 Kanadalainen toimintaterapian arviointistandardi

Opinnäytetyössämme jäsenämme Helsingin kaupungin arviointiprosessia vaihe vaiheelta Kanadalaisen toimintaterapia arviointistandardin, Standards for Occupational Therapy Assessment (2013) mukaisesti, johon perustuvat myös toimintaterapeuttiliiton (2014) *Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa* -julkaisun arvioinnin suositukset.

Arviointiin valmistautuminen

Toimintaterapia-arviointiprosessi alkaa arviointiin valmistautumisella, johon kuuluu lähteen pyyntöön ja asiakkaan tietoihin perehtyminen. Toimintaterapeutti keskustelee avoimesti sekä asiakkaan, että hänen lähipiirinsä kanssa arviointiin liittyvistä seikoista, jotta he saavat todenmukaisen kuvan arvioinnista. Samalla toimintaterapeutti tunnistaa oman osaamisensa asiakkaan tilannetta kohtaan. (Standards for Occupational Therapy

Assessments 2013: 4-5; Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 17.) Jos toimintaterapeutti kokee, että toimintaterapia voi olla haitaksi asiakkaalle, tai jos hän ei koe omaa ammatillista osaamista riittäväksi asiakkaan tilanteessa tai ettei toimintaterapia ole tarkoituksenmukaista, on hänellä oikeus kieltäytyä toimintaterapia-arvioinnin tekemisestä (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2016: 2).

Arvioinnin toteuttaminen

Arvioinnissa toimintaterapeutti käyttää omaan harkintaansa ja ammatilliseen kokemukseen perustuen erilaisia arviointivälineitä, jotka ovat tutkittuja ja asiakaslähtöisiä. Arviointimenetelmien valinnassa tulee huomioida reliabiliteetti, eli, kuinka luotettavaa tietoa kullakin arviointimenetelmällä saadaan ja onko arviointi toistettavissa kyseisellä arviointimenetelmällä. Luotettavan arviointitiedon saamiseksi on tärkeä käyttää näyttöön perustuvia arviointimenetelmiä, jotka ovat tutkittuja, ja perustuvat toimintaterapian teoriaan. Myös arviointimenetelmien validiteetin pohtiminen on tärkeää, eli saadaanko tietyn arviointimenetelmällä sellaista tietoa, jota arvioinnista tarvitaan vastaamaan arvioinnin pyyntöä. Lisäksi arvioinnissa tulee huomioida asiakkaan ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet. (Standards for Occupational Therapy Assessment 2013: 8-9; Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 17.)

Tulosten jäsentäminen ja yhteenveto

Kerätyn arviointitiedon toimintaterapeutti analysoi, jäsentää oman kokemuksen, ammatillisen näkemyksen ja teorian mukaan. Niiden perusteella asiakkaan toiminnasta ja elämäntilanteesta muodostetaan kokonaiskuva, jonka perusteella toimintaterapeutti tekee asiakkaalle mahdolliset jatkosuositukset ja vastaa lähettävän tahon pyyntöön. Jatkosuosituksiin vaikuttaa myös asiakkaan ja tämän läheisten näkemys ja toiveet. (Standards for Occupational Therapy Assessment 2013: 7-8; Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 18.)

Arvioinnin dokumentointi

Dokumentointi tarkoittaa kirjaamista asiakkaan tietoihin, käyntikirjauksia sekä arviointipalautteen kirjoittamista. Asiakkaan tietojen dokumentointia ohjaavat työpaikka- ja organisaatiokohtaiset säännöt, potilastietojärjestelmät sekä lait ja asetukset koskien esimerkiksi sähköistä kirjaamista. Sähköisen potilaskertomuksen kirjoittamiseksi on olemassa kansainvälinen ohjeistus, joka ohjaa esimerkiksi kirjaamaan toimintaterapianimikkeistön ja ydintietojen sekä kansallisten otsikoiden avulla. Tätä kutsutaan ra-

kenteellisuudeksi, joka tarkoittaa luokitellun tiedon tuottamista. (Standards for Occupational Therapy Assessment 2013: 8; Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014:18.)

Arviointitiedon käyttäminen

Toimintaterapeutti jakaa arvioinnista saamansa tiedon, oman näkemyksensä tilanteesta, sekä tekemänsä jatkosuositukset asiakkaalle ja tämän läheisilleen selkeästi suullisesti ja kirjallisena, niin että asiakas ymmärtää ne. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus olla yhteydessä, kysyä ja selventää saamaansa tietoa. Toimintaterapeutti varmistaa, että asiakas ja/tai hänen läheisensä suostuvat arviointitiedon jakamiseen kaikille asianomaisille, ja toimintaterapeutti jakaa tiedon asiaan kuuluvalla tavalla. Jos toimintaterapia kuntoutusta suositellaan, käytetään arvioinnissa saatua tietoa tavoitteiden laadinnassa ja terapian tulosten arvioimiseen. (Standards for Occupational Therapy Assessment 2013: 9-10; Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014: 18.)

4 Opinnäytetyön toteutus

Tässä osiossa kerromme, kuinka olemme työskennelleet ja mitä menetelmiä olemme käyttäneet aineistoa kerätessämme sekä analysoidessamme aineistoa. Olemme olleet tiiviissä yhteistyössä Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointia tekevien terapeuttien kanssa ja samalla myös osallistaneet heitä yhteistyöprosessiin. Näin olemme saaneet varmuuden siitä, että tuotoksemme tulee palvelemaan heitä parhaalla mahdollisella tavalla. Olemme hyödyntäneet Hirsjärven ja Hurmeen (Hirsjärvi – Hurme 2000) kirjaa tutkimushaastattelusta ja teemahaastattelun teoriasta sekä käytännöstä, koko opinnäytetyö prosessin ajan, sillä se on tukenut jokaista vaihetta.

Ennen aineiston keräämistä esitimme toimintaterapeuteille muutaman vaihtoehdon, jotka itse koimme työhömmе sopiviksi aineistonkeruumenetelmiksi ja kysyimme heidän mielipidettään parhaaksi menetelmäksi toteuttaa heidän työnsä ohella. Näitä menetelmiä olivat sähköposti kysely, narraivinen tiedon keruu ja haastattelu (Jyväskylän yliopisto n.d.). Yhteistyö kumppani ehdotti myös ryhmähaastattelua, jonka koimme haastavaksi toteuttaa niin, että jokainen saisi tuoda varmasti juuri oman näkökulmansa ja mielipiteensä esille (Hirsjärvi – Hurme 2000: 61-63). Narratiivin ja sähköpostikyselyn yhteistyökumppanimme koki vaikeaksi toteuttaa oman työnsä ohella. Lisäksi teemahaastattelu oli luontevaa yhdistää teoriaamme sekä se loi meille mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä, päinvastoin kuin edellämäin mainitut muut menetelmät (Hirsjärvi – Hurme 2000: 34-37). Yhteistyökumppanin mielipiteen kysymisellä pystyimme takaamaan kaikille mieleisen tavan työskennellä opinnäytetyömmе parissa oman työn ohella. Joustava yhteistyö on ollut avain onnistuneeseen lopputulokseen.

Yhteistyömmе alkoi puhelulla yhteistyökumppanille, sähköpostiviestinnällä ja tapaamisella, jossa kartoitimme yhteistyökumppanimme tarpeita ja toiveita, sekä kerroimme omasta ja koulun aikataulusta. Ensimmäisellä tapaamisella keskustelimme myös jatkosta ja toimintatavoistamme, kuten mitä vaiheita opinnäytetyömmе kuuluu. Saimme yhteyshenkilön, jolta voimme kysyä mielipidettä käytännön asioihin ja yhteydenpito välineeksi sovimme sähköpostin, siksi että siihen on helppo vastata oman työn ohella. Opinnäytetyötämme varten teimme tutkimuslupahakemuksen Helsingin kaupungille sekä sopimuksen yhteistyöstämme ja siihen liittyvistä yksityiskohdista. Haastattelujen ajankohdat sovimme yhteyshenkilömmе avulla, sähköpostiviestejä käyttäen. Haastattelutilanteet sovittiin terapeuttien työn ohelle sopivina aikankohtina ja heidän toiveitaan kunnioittaen.

4.1 Aineistonkeruun toteutus

Kyseessä on monimuotoinen opinnäytetyö, joka sisältää tutkimuksellisen osuuden, joka tässä opinnäytetyössä on puolistrukturoitu haastattelu (Aaltola – Valli 2001: 26-27). Haastattelussamme oli käytössä kaikille samat teemat ja haastattelurunko, joka ohjaa haastatteluja eli päädyimme valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi teema-haastattelun. Meillä oli jo teorian pohjalta tiedossa prosessin kulun eri vaiheet. Näin ollen kohdistimme haastattelumme kysymykset näihin teemoihin liityviksi ja haastattelumme eteni näiden teorian avulla valitsemiemme teemojen sisällä. Haastattelun teemat tukivat meitä myös aineiston analysointi vaiheessa sekä olivat lopullisen tuotoksen jäsentelyn tukena. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 47-48.) Haastattelun kävimme toteuttamassa Helsingin kaupungin lasten neljälle toimintaterapeutille liittyen heidän arviointiprosessiin sekä heidän käyttämiin arviointikäytäntöihin.

Teimme haastatteluja varten rungon, jota hyödynsimme haastatteluja tehdessämme. Haastattelurunkomme on jäsenetty edellä mainitun teorian mukaan ja siihen on liitetty teemojen lisäksi muutamia oleellisia asioita kyseiseen teemaan eli prosessin vaiheeseen liittyen. Alustavat kysymykset olivat kuitenkin vain ohjaamassa haastattelun kulkua ja pystyimme muokkaamaan niitä tilanteen mukaan. Pystyimme myös palaamaan edellisen teeman pariin myöhemmin haastattelussa, mikäli koimme sen tarpeelliseksi. Kyseinen haastattelurunko löytyy tämän opinnäytetyön liitteestä 1. Yhteistyökumppanimme sai lukea ja kommentoida haastattelurunkoa etukäteen, jolloin heillä oli mahdollisuus tutustua materiaaliin ennen haastatteluja. Samalla myös varmistimme että kysymme juuri heidän arviointiprosessinsa kannalta oleellisia asioita ja heillä oli mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa näin ollen lopputulokseen. Heidän kommentteihinsa nojaten emme kokeneet tarvetta muokata runkoa. Myös haastattelun viimeinen kysymys loi mahdollisuuden kertoa asioita, joita emme olleet huomioineet itse haastattelussa, mutta tähän kohtaan ei kukaan ollut lisättävää. Kysymällä heidän mielipidettä varmistimme myös että yhteistyökumppanimme kokee olevansa osa opinnäytetyöprosessiamme ja osoitimme, että heidän mielipiteensä kiinnostaa meitä. Haastattelurungon luominen ja siihen perhtyminen oli osa haastatteluihin valmistautumistamme ja käytimme siihen paljon resursseja. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 65-67.)

Haastattelujen käytännön järjestelyistä sovimme yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa. Kestoksi olimme sopineet 45 minuuttia haastateltavaa kohden ja jokainen

haastattelumme pysyi tämän aikaraamin sisällä ilman kokemusta kiireestä. Toiveemme oli yksilöhaastattelu, jotta saimme jokaisen toimintaterapeutin näkemyksen nykyisestä toimintaterapiaprosessista, eikä näin ollen muiden läsnäolo vaikuta yksittäisiin mielipiteisiin sekä jokaisella on varmistettu mahdollisuus vastata jokaiseen kysymykseen omin sanoin. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 82-89.) Haastattelut toteutettiin jokaisen toimintaterapeuttien työpaikalla (Aaltola – Valli 2001: 27-29), kaksi Malmin sairaalassa, yksi Laakson sairaalassa ja yksi Suutarilan terveysasemalla. Tämä oli mielestämme luonnollinen valinta, sillä ympäristöt olivat terapeuteille tuttuja ja haastattelut olivat helpompi järjestää, kun heidän ei tarvinnut siirtyä oman työnsä puitteissa muualle haastattelutilanteen takia. Kaikki haastattelut toteutettiin noin viikon sisällä toisistaan. Kävimme sähköpostitse keskustelua sopivista ajankohdista haastatteluille jo useita viikkoja ennen varsinaista haastatteluja varmistaaksemme, että haastatteluille on heidän kalenterssaan tilaa ja kaikki ovat sitoutuneita haastatteluihin. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 73-75.)

Haastattelussa meillä oli mukanaamme muistiinpanot kysymyksistä, mutta toiveena oli haastattelun eteneminen keskustelunomaisesti, mutta osittain keskustelunomainen haastattelu tapa vaikeutti analysoitavan materiaalin luonnetta (Hirsjärvi – Hurme 2000: 35). Analysoitavassa materiaalissa oli litterointivaiheessa keskustelussa ominaisia päällekkäin puhumista, jolloin nauhasta oli haastavampaa saada selvää ja se vaati useampia kuuntelukertoja, jotta pystyimme olemaan varmoja litteroitavan materiaalin luotettavuudesta. Lisäksi teemoihin palaaminen keskustelussa vaikeutti aineiston jäsentämistä. Tallensimme haastattelut sanelukoneella, sekä pideimme mahdollisuuden kirjoittaa omia muistiinpanoja, jotta pystyimme palaamaan niihin analysointivaiheessa (Hirsjärvi – Hurme 2000: 92-93). Materiaali tuhottiin sovitulla tavalla opinnäytetyön valmistumisen jälkeen ja pidimme huolen salassapitovelvollisuudestamme koko opinnäytetyön ajan esimerkiksi sillä että tiedostot tietokoneillamme olivat salasanan takana (Hirsjärvi – Hurme 2000: 101-102). Haastattelustamme ei myöskään jäänyt varsinaisia tunnistetietoja mihinkään, eikä tuloksistamme pysty päättämään kenen vastauksesta on kyse. Kuitenkin esimerkiksi nimettömiin kyselylomakkeisiin verraten haastattelijat tunnistavat myös jälkikäteen haastateltavien vastaukset, eikä näin ollen ole täysin anonyymiä. Haastattelun alkaessa kerroimme, kuinka paljon meillä on aikaa, miten olisi tarkoitus edetä ja mihin saamiimme tietoja tullaan käyttämään. Kerroimme myös, kuinka tulemme käsittelemään saamaamme materiaalia opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

4.2 Analyysin toteutus

Olimme varanneet analysointiin ja aineistoon tutustumiseen runsaasti aikaa ja ensimmäisen kuukauden lähinnä tutkimme ja palauttelimme haastatteluja mieleen, jonka jälkeen vasta aloimme tehdä litterointia ja varsinaista aineiston analyysiä. Aineiston analyysissä koimme tarvitsemamme aikaa voidaksemme sisäistää kaiken saamamme tiedon ja poimimaan sieltä oleellisen. Näin todetaan usein käyvän hirsjärven ja hurmeen mukaan teemahaastattelun aineiston kanssa ja tästä syystä uskalsimme antaa aikaa aineistoon tutustumiselle (Hirsjärvi – Hurme 2000: 135).

Aloitimme aineiston analysoinnin kuuntelemalla kertaalleen kaikki nauhat läpi. Tämän jälkeen aloitimme litteroinnin eli kirjoitimme keskustelut sana sanalta puhtaaksi, muttemme kirjanneet esimerkiksi taukoja tai huokauksia, vaan vain keskustellun puheen. Toteutimme litterointia yhdessä jakaen materiaalin puoliksi ja vielä käyden läpi yhdessä kohdat jotka aiheuttivat enemmän mietittävää. Luimme litteroidun materiaalin useampaan kertaan läpi ennen varsinaista teemojen alle jakamista. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 138-148.)

Päädyimme aloittamaan analysoinnin etsimällä ja järjestelemällä litteroiduista aineistosta jokaiseen teemaan vastaavat asiat, jolloin samalla myös kaikki epäoleellinen ja asiaan kuulumaton materiaali tippui automaattisesti pois (Hirsjärvi – Hurme 2000: 147-149). Valitsimme jokaiselle teemalle oman värin ja merkkasimme tulostettuihin versioihin teemoihin sisältyvät asiat värikoodeja apuna käyttäen. Aineistossa teemoihin sisältyvät asiat eivät edenneet täysin loogisessa järjestyksessä, joten väreillä merkitseminen auttoi meitä löytämään nopeasti oleelliset asiat kuhunkin teemaan. Epäloogisuus johtui keskustelunomaisesta haastattelutavasta, mutta koimme haastattelussa tärkeäksi mahdollistaa paluun edelliseen teemaan tarvittaessa sekä keskustelunomaisen vuorovaikutuksen miellyttävänä tapana olla haastattelutilanteessa. Tämä varmisti sen että kaikki oleellinen tuli esille, vaikka jotain olisi aimmin unohtunut tai jäänyt sanomatta. Värikoodien avulla saimme samalla jo jäsenneltyä saamiimme tuloksia haluamiimme teemoihin jo melko varhaisessa vaiheessa. Teemat, joita käytimme analyysissä noudattavat samaa teoriaa ja teemoittelua kuin haastattelun kysymykset, joten analyysin teemoittelu oli melko helppo rakentaa. Kun olimme saaneet asiat eriteltyä selkeästi ja omiin kategorioihinsa, aloimme koota ensimmäisiä taulukoita, joista näimme helposti, kuinka monia samoja vastauksia olimme saaneet ja mitä kaikkia asioita kyseisen teemaan sisällä oli noussut. Arviointikäytäntöjen kartoituksen tulokset kappaleessa esitte-

lemme taulukot 1- 5. Näissä taulukoissa olemme karsineet toiston ja olemme nostaneet esille pelkistetyt sekä useaan otteeseen esiintyneet vastaukset. Näistä pelkistetyistä vastauksista olemme muodostaneet yksinkertaiset johtopäätökset arviointiprosessin kulusta ja siihen liittyvistä käytännöistä. Olemme myös avanneet taulukot kyseisessä kappaleessa. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 136-138; Hirsjärvi – Hurme 2000 173-183; Jyväskylän yliopisto n.d.)

4.3 Tuotoksen valmistusprosessi

Tuotoksen tavoite on kuvata selkeästi, informatiivisesti ja yksinkertaisesti Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessi ja sen käytäntöjä. Tuotoksen otsikointi ja jäsentely noudattaa Kanadalaisen toimintaterapia arviointi standardin, Standards for Occupational Therapy Assessment (2013), mukaista jäsentelyä. Tämä oli luonteva valinta haastattelun ja analyysin jäsentelyn jatkona.

Tuotokseemme jatkoimme analysointia ja johtopäätösten pelkistämistä niin että vain muutama oleellinen asia esiteltiin, jotta ilme olisi informatiivinen ja tiivis yhteenveto. Siihen valitsimme vain ne asiat, jotka olivat useaan kertaan mainittuja ja kuuluivat selkeästi ja erottamattomasti arviointiprosessin kulkuun ja käytäntöihin. Toki asioita olisi voinut laittaa esille enemmänkin, mutta koimme että tällöin yleisilmeen selkeys olisi kärsinyt oleellisesti.

Informatiiviseen tuotokseen valikoitui haastattelujen tuloksena saadut pääasiat, jotka tulivat esille monissa, ellei kaikissa haastatteluissa. Halusimme pitää tuotoksen selkeänä ja siitä syystä jokaisen otsikon alle tuli vain muutama pääasia. Tuotoksen alareunaan on laitettu kyseisen opinnäytetyön tiedot, jotta jokainen, joka haluaa perehtyä paremmin aiheeseen voi tarkastella myös raporttiosuuttamme. Valitsimme tuotokseen selkeät asiat, joista pystyy saamaan yleiskuvan prosessin kulusta sekä siinä huomiotavista pääkohdista. Samalla tuotos voi toimia nopeana informaationa ja oman työn jäsentämisen tukena.

Lähetimme useita versioita yhteistyökumppanillemme ja muokkasimme tuotosta saamamme palautteen perusteella. Tällä tavoin tuotoksesta muokkautui molempia osapuolia miellyttävä lopputulos, joka on myös käytännöllinen. Ensimmäinen versiomme ei vastannut yhteistyökumppanimme tarpeita toivotulla tavalla ja samalla huomasimme yhteistyökumppanin kanssa tarpeen myös pelkää tekstiä sisältävälle tuotokselle. Tästä

syystä päädyimme tekemään tuotoksen, jonka tautassa on visuaalista ilmettä, mutta lähetämme myös saman tuotoksen ilman tätä taustaa. Tähän päädyimme siitä syystä, että tuotosta olisi mahdollista käyttää mahdollisimman monessa eri yhteydessä, riippumatta sen ulkomuodosta.

Tuotoksen toteutuksessa olemme hyödyntäneet graafisensuunnittelun opiskelijan mielipidettä ja työkaluja, jotta saimme visuaalisesta ilmeestä mieleisemme. Samalla saimme näkökulmaa tekstin toimivuuteen informatiivisena tuotoksena. Graafisensuunnittelun opiskelijan työpanos on kohdistunut sopivan taustan ja fontin löytämiseen. Visuaalisella ulkomuodolla haimme toimintaerapiaan positiivista ja iloista ilmettä, kun on kyse lapsista ja heidän perheistään asiakkaana. Kuitenkin halusimme taustan olevan melko neutraali, toimivan ammattillisena ja kuvaavan toimintaterapian lapsille yleensä mieleisenä kokemuksena. Tuotos on suunnattu aikuisille, mutta halusimme silti kuvastaa myös lasten osallisuutta arviointiprosessissa. Jäsentely on numeroitu, jotta vähemmänkin aiheesta tietävä saa yleiskuvan siitä miten prosessi etenee suhteessa toisiinsa.

5 Arviointikäytäntöjen kartoituksen tulokset

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme tuloksista, jotka muodostuivat toimintaterapeuttien haastatteluiden vastausten kautta ja analyysin perusteella. Olemme luokitelleet tulokset yhtenäisesti teemahaastattelun teemojen ja käyttämämme teorian mukaan, eli Kanadalaisen toimintaterapia arviointi standardin, Standards for Occupational Therapy Assessment (2013) mukaisesti, jonka mukaan myös suomen toimintaterapeuttiliitto on tehnyt arvioinnin suositukset ”hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa”-julkaisuun (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014).

Tulokset ovat johdonmukaista esittää edellä mainittujen teemojen mukaan, sillä kuvaamme myös opinnäytetyömme visuaalisessa tuotoksessa Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessin samoja teemoja käyttäen. Tuloksissa ilmenee yleisesti, että toimintaterapeuttien työtä ohjaavat tietyt käytännöt ja säännöt, mutta toimintaterapeuteilla on vapautta suunnitella ja jäsentää omaa työtään sen mukaan, minä he kokevat toimivaksi tavaksi työskennellä itselleen sekä asiakkaan kanssa.

Olemme koonneet jokaiseen teemaan liittyen taulukon, jossa on esitetty teemaan liittyviä aiheita ja esittämiämme lisäkysymyksiä, joihin kokosimme toimintaterapeuttien pelkistettyjä vastauksia. Lopuksi tiivistimme vastauksista keskeisimmät asiat lopputuloksiksi.

5.1 Arviointiin valmistautuminen

Haastattelemiemme toimintaterapeuttien vastaukset olivat arviointiin valmistautumiseen liittyen melko yhteneväisiä. Niin kuin taulukossa 1. on kuvattu, vastauksista ilmeni, että asiakkaat tulevat toimintaterapia arviointiin yleisimmin läheteellä neuvolasta. Asiakkaan tietoihin perehtyminen tapahtuu haastatteluiden perusteella lähetteen, neuvolatietojen ja pegasos- tietojärjestelmän avulla (taulukko 1.).

Myös ajanvarauspuhelu vanhemmille mainittiin joissain haastatteluissa osana perehtymistä, kun vanhemmat kertovat lapsestaan jo puhelimesta joitain tietoja. Ilmeni, että vanhempien lisäksi myös päiväkotiin voidaan olla jo tässä vaiheessa yhteydessä, ja pyytää palautetta lapsesta. Toimintaterapeutit kertoivat, että joissain tapauksissa ajanvarauspuhelun aikana vanhempien kanssa voi käydä ilmi, että lapsen pulmat ovat olleet niin pieniä, että ne ovat korjaantuneet itsestään toimintaterapia arviointiin jonotuk-

sen aikana, joka haastatteluhetkellä oli noin kuusi kuukautta, eikä arviointia ole tarpeellista tehdä.

Taulukko 1. Arviointiin valmistautuminen

Teemaan liittyvät kysymykset	Pelkistetty vastaus	Lopputulokset
Miten asiakas tulee sinulle?	-Asiakkaat tulevat läheteellä neuvolasta, joko lääkärin tai terveydenhoitajan	NEUVOLAN LÄHETE
Miten perehdyt asiakkaan tietoihin?	-Lähete, neuvolatiedot ja Pegasos-tietojärjestelmän avulla -Myös ajanvarauspuhelu vanhemmille on osalla osa perehtymistä -Taustatietoihin voi aina palata -Perehdyn tosi tarkasti läheteeseen ennen vastaanottoaikaa -Perehtyminen on paljon muiden kirjaamisen varassa	LÄHETE NEUVOLATIEDOT PEGASOS VANHEMMAT
Onko sinulla mahdollisuutta olla yhteydessä perheeseen, kouluun tai päiväkotiin ennen ensimmäistä tapaamista?	-On, mutta yleensä teen sen vasta ensimmäisen tapaamisen jälkeen -Ajanvaraus puhelu on ensimmäinen kontakti perheeseen, silloin on myös mahdollisuus tarkentaviin kysymyksiin -Yleensä ajanvarauspuhelu on minulla vain ajanvarauspuhelu -Ajanvarauspuhelussa saattaa tulla perustietoja lapsesta -Kaikki soittaa itse ajanvarauspuhelut -Ajanvaraus voidaan hoitaa myös kirjeitse tai yhteydenottopyynnöllä	AJANVARAUSPUHELUA ON MAHDOLLISUUS KÄYTTÄÄ MYÖS PEREHTYMISEEN AJANVARAUSPUHELU ON ENSIMMÄINEN KONTAKTI PERHEESEEN PÄIVÄKOTIIN YHTEYS TARVITTAESSA ENSIMMÄISEN KÄYNTIKERRAN JÄLKEEN
Kuinka suunnittelet/valmistaudut arviointiin?	-Valmistaudun arviointiin lähetteen, esitietojen ja vanhempien kanssa puhutun perusteella nämä vaikuttavat myös arviointivälineiden valintaan -Toki on hyvä tietää jotain taustatietoja, jotta osaan kysyä oikeita asioita ja suhtautua asioihin oikein -Lähetteen ja esitietojen perusteella muodostan kuvan, mitä lapsesta pitää arvioida -Aina ensimmäiselle kerralle on suunnitelma, johon sisältyy haastattelu -Ruutupaperille muistiinpanoja ja suunnitelma -Minulla ei ole haastatteluakavakkeita -Lapsen asioihin perehtyminen on puolityötä ja on perusta kysymyksil-	ENSIMMÄISELLE KERRALLE SUUNNITELMA LÄHETE, ESITIEDOT JA VANHEMMAN KERTOMA MÄÄRITTÄÄ ARVIOINTIVÄLINEIDEN KÄYTÖN SUUNNITELMA TARKENTUU ENSIMMÄISEN TAPAAMISEN JÄLKEEN KOKEMUS LUO VARMUUTTA

	le ja arviointivälineiden valinnalle -Ensimmäisen käynnin aikana kohdentuu mitä testejä ja testin osia tulen käyttämään -Kokemus tuo pakin, josta on helppo ottaa varasuunnitelma tarvittaessa	
--	--	--

Monet toimintaterapeutit kertoivat haastatteluissa, että he kokevat voivansa itse hyvin vaikuttaa omaan ajankäyttöön ja siihen, että he käyttävät tarpeeksi aikaa arviointiin valmistautumiseen ja asiakkaan tietoihin perehtymiseen. Eräs toimintaterapeutti toivoi oman työn jäsentämisen kannalta, että lähetteeseen olisi aina selkeästi kirjoitettu, mitä toimintaterapia arvioinnilta toivotaan.

5.2 Arvioinnin toteutus

Kaikissa toimintaterapeuttien haastatteluissa ilmeni, että lapsen toimintakyvyn arviointi toteutuu aina vastaanotolla, ja vie keskimäärin 2-3 tapaamista. Vastauksissa mainittiin, että arvioinnissa käytettävien välineiden valinta perustuu lapsesta saatuihin esitietoihin, sekä vanhemman kertomiin asioihin. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin tärkeäksi. Toimintaterapeuttien mainitsemat käytössä olevat arviointivälineet ja arviointimenetelmät on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Arvioinnin toteuttaminen

Teemaan liittyvät kysymykset	Pelkistetty vastaus	Lopputulos
Ovatko vanhemmat mukana arvioinnissa?	-Terapeutista riippuen vanhemmat voivat olla arviointitilanteessa mukana -Vanhemmat mukana ensimmäisellä kerralla, se on sellainen haastattelukerta -Arviointi sisältää lähiaikuiselta tiedon lapsen toimintakyvystä arjessa -Luodaan lapseen luottamusta vähän aikaa vanhemman kanssa, sitten vanhempi poistuu käytävään -Toimitaan tilanteen mukaan, vanhempi jää jos tilanne sen vaatii	VANHEMMAT AINA MUKANA ENSIMMÄISELLÄ KERRALLA MUILLA KERROILLA TERAPEUTISTA JA TILANTEESTA RIIPPUEN ARVIOINTI SISÄLTÄÄ LÄHIAIKUISelta TIEDON LAPSEN TOIMINTAKYVYSTÄ ARJESSA
Kuinka monta arviointikertaa sinulla on mahdollisuus käyttää?	-Keskimäärin 2-3 tapaamista/lapsi, enintään 5 -Terapeutin harkitseman tarpeen mukaan	KESKIMÄÄRIN 2-3 TERAPEUTTINEN HARKINTA

	<ul style="list-style-type: none"> - 2 asiakaskäyntiä päivässä on aika hyvä, niin ehtii hoitamaan puhelut ja kirjalliset työt -Terapeutti saa itse vaikuttaa arviointijakson pituuteen -Pakottamalla ei kannata yrittää -Kertojen määrään vaikuttaa lapsen ikä 	
Mitä arviointimenetelmiä käytät?	<ul style="list-style-type: none"> -Beery WMI, MAP, M-FUN, Bot2, Tvps, SPM, havainnointi, kliininen havainnointi, kyselylomakkeet, jotka liittyvät aika paljon aistisäättelyyn, ei-strukturoituja liikkumista, pöytä-tason tehtäviä, saksien käyttöä, ihmispiirroksia ja palapelien tekemistä arvioinnissa, Sensorisen Profii- lin kyselylomake -Lapsen motivoiminen ja ohjaami- nen -Lapsen vanhempien ja lapsen haas- tattelu -Mahdollisuus perehtyä uusiin arvi- ointimenetelmiin, mutta aika ei meinaa riittää 	BEERY VMI, MAP, M-FUN, BOT2, TVPS, SPM HAVAINNOINTI KLIININEN HAVAINNOINTI KYSELYLOMAKKEET HAASTATTELU EI-STRUKTUROIDUT TEHTÄVÄT
Onko sinulla mahdollisuutta koti, koulu tai päiväkotikäyntei- hin?	<ul style="list-style-type: none"> -Päiväkotikäynti tarkan harkinnan perusteella (esim. ryhmätilanteet vaikeita), useimmiten yhteys puhe- limitse -Päiväkotiin mahdollinen havain- nointi- tai ohjauskäynti -Ensieto perheeltä -Kotikäynnit todella harvinaisia, mutta mahdollisia 	PÄIVÄKOTIKÄYNNIT HARKIN- NAN MUKAAN PUHELU PÄIVÄKOTIIN YLEISEM- PI

Monet toimintaterapeutit kertovat, että arvioinnissa vanhempien haastattelun lisäksi kysytään asioita myös lapselta itseltään. Kuten taulukossa 2. on esitetty, haastatteluis- sa ilmeni, että jos päiväkotikäynti on perustellusti tarpeen, sinne on mahdollista tehdä havainnointi- tai ohjauskäynti. Toimintaterapeutit kertoivat olevansa päiväkotiin yhtey- dessä useimmiten puhelimitse.

Uusiin arviointimenetelmiin tutustuminen nähtiin toimintaterapeuttien keskuudessa mahdolliseksi, mutta käytännön kiireen vuoksi monet kertovat käyttävänsä ajan arvioin- tien tekemiseen ja näin jonon purkamiseen. Lisäksi Helsingin kaupungilla on jo toimin- taterapeuttien mukaan käytössä kattava valikoima monipuolisia arviointimenetelmiä, eikä siksi suurta tarvetta uusiin menetelmiin ole.

Kaikista haastatteluista käy ilmi, että toimintaterapeutit saavat oman terapeutin har- kintansa ja asiakkaan tarpeen mukaan käyttää arviointiin juuri niin monta kertaa, kun

he näkevät tarvitsevansa. Haastatteluissa mainitaan, että arvioinnissa olisi tärkeä löytää se kohta, missä lapsen toimintakyky muuttuu. Myös oman osaamisen ja ammattitaidon rajallisuuden tiedostaminen nähdään tärkeänä: “Joskus tarvitaan taitoa osata lähettää lapsi erikoissairaanhoidon tai lastenpsykiatrille saamaan erityyppistä hoitoa”.

5.3 Tulosten jäsentäminen ja yhteenveto

Haastatteluissa ilmeni, että arvioinnin tulosten jäsentämisessä toimintaterapeuteilla on erilaisia itselle toimiviksi havaittuja ja kokemuksen myötä muotoutuneita toimintatapoja. Kuten alla olevassa taulukossa 3. on esitetty, jäsentämistä tapahtuu toimintaterapeuttien mukaan koko prosessin ajan, ja kokemus nopeuttaa jäsentämistä. Useat toimintaterapeutit tuovat haastatteluissa esille, että jäsentäminen riippuu kuitenkin paljon lapsen pulmista, kuinka moninaisina ja selkeinä ne näyttäytyvät.

Taulukko 3. Tulosten jäsentäminen ja yhteenveto

Teemaan liittyvät kysymykset	Pelkistetty vastaus	Lopputulos
Miten jäsenät saadun tiedon ja tulokset itsellesi?	<ul style="list-style-type: none"> -Terapeutit koostavat yhteenvetoa pikkuhiljaa jokaisen käynnin jälkeen ja näin jäsentävät tietoa itselleen -Jäsentäminen riippuu paljon lapsen pulmista -Jäsentämistä tapahtuu myös lausunnon kirjoittamisen yhteydessä -Jäsentäminen ruutupaperille -Karkea jaottelu: liikkumisen perusvalmiudet ja taidot, hienomotoriikka ja nähdyn varainen hahmottaminen ja mahdollinen aistisäättelyn pulma -Jäsenän ja ohjeistan vanhempia jo siinä vaiheessa kun teen arviointia -Haluan aina pisteyttää testit ja saada numeraalista tietoa -Omat käsinkirjoitetut muistiinpanot, joihin saatan koota ajatuksiani -Jäsentäminen varmentaa päätöstä lapsen terapiatarpeesta -Jos käyntien jälkeen on saatu jäseneltyä hyvää tekstiä, niin niistä voidaan koota suoraan lausunto 	<p>OMAT MUISTIINPANOT</p> <p>JÄSENTÄMINEN TAPAHTUU VÄHITELLEN JOKAISEN KERRAN JÄLKEEN</p> <p>RIIPPUU LAPSEN PULMISTA JA NIIDEN LAAJUUDESTA</p> <p>TESTIEN PISETYTYS</p> <p>JÄSENTÄMINEN LUO POHJAN LAPSEN KUNTOUTUSTARPEEN PÄÄTÖKSELLE</p>

Koetko ajan riittävän?	-Jäsentely vie yllättävän paljon aikaa -Jälkityö saattaa viedä kauemmin kuin arviointikerta -Oman ajan suunnittelu, ettei kirjatukset jää roikkumaan -Pisteytyksiin ei mee välttämättä kauaa, kokemus helpottaa pisteytystä	YLLÄTTÄVÄN AIKAA VIEVÄÄ MAHDOLLISUUS OMAN AJAN SUUNNITTELUUN
-------------------------------	--	---

Haastatteluissa ilmeni, että tulosten pisteyttämiseen kuuluva aika vaihtelee toimintaterapeutista riippuen. Eräs toimintaterapeutti kertoi kokemuksen myötä pystyvänsä pisteyttämään tehtäviä samalla, kun lapsi tekee niitä. Toinen kertoi käyttävänsä paljon arviointimenetelmiä ja haluavansa saada aina numeraalista tietoa, jolloin arvioinnin tulosten kokoamiseen kuuluu luonnollisesti paljon aikaa.

Dokumentointi ja tulosten jäsentäminen tapahtuvat samanaikaisesti, ja niiden käsitteleminen erikseen tässä opinnäytetyössä on haastavaa. Kaikki toimintaterapeutit kertovat arviointitiedon jäsentymisen tapahtuvan samalla, kun he kirjoittavat lausuntoa. Monet kertovat aloittavansa lausunnon kirjoittamisen jo ensimmäisen tapaamisen jälkeen, koska se auttaa asiakkaan tilanteen jäsentämistä. Tärkeäksi jäsentämisessä mainittiin oman ajan suunnittelu, jotta pisteytykset ja kirjatukset tulevat hoidetuksi ajallaan.

5.4 Dokumentointi

Haastatteluissa, kuten myös taulukossa 4. ilmenee, että Pegasos-tietojärjestelmässä olevat valmiit otsikot ohjaavat toimintaterapeuttien kirjaamista, mutta varsinaisia yleisiä ohjeita dokumentointiin lasten puolella ei ole, vaan jokainen kirjaa omalla tyylillään. Esimerkiksi käyntikirjausten pituus ja sisältö vaihtelee toimintaterapeutista riippuen. Eräs toimintaterapeutti tuo esiin, että välillinen työ on yllättävän aikaa vievää. Se vie jopa enemmän aikaa, kun itse arviointi.

Taulukko 4. Dokumentointi

Teemaan liittyvät kysymykset	Pelkistetty vastaus	Lopputulos
Onko teillä organisaatiossa yhteisiä ohjeita dokumentointiin?	-Meillä on valmiit otsikkorungot Pegasoksessa, mutta ne on huonot -Jokainen tekee lausunnot omalla tyylillään, yhteisiä ohjeita ei lasten puolella ole toistaiseksi tehty - Karkea jaottelu: liikkumisen perusvalmiudet ja taidot, hienomotoriikka ja nähdyn varainen hahmottami-	VALMIIT OTSIKKORUNGOT PEGASOKSESSA EI YHTEISIÄ OHJEITA TERAPEUTIT KESKUSTELEVAT KESKENÄÄN JÄSENTELYSTÄ

	<p>nen ja mahdollinen aistisäätelyn pulma, yleensä vielä erillinen kappale siitä, mitä vanhempi on kertonut ja miltä arki näyttää</p> <ul style="list-style-type: none"> -Meillä on aika saman tyyppinen tapa jäsentää lausuntoa -Terapeutit keskustelevat yhdessä lausunnon jäsentämisestä 	
Miten kirjaat?	<ul style="list-style-type: none"> -Käyntimerkintöihin toiset kirjaavat enemmän ja toiset vähemmän -Käyntikirjaus: lapsi kävi, kuka saatamassa, jos jotain erityistä, ihan lyhyesti yleiset -Käyntikirjaus ei ole kun muutaman rivin ja osa käyntimerkinnoista on jo osa lausuntoa 	KÄYNTIMERKINNÄT VAIHTELEVAT TERAPEUTISTA RIIPPUEN
Kuinka laadit tavoitteet/suosituks?	<ul style="list-style-type: none"> -Tavoitteet liittyvät arjessa hoituviin asioihin ja arjen toimintoihin -Voidaan suositella päiväkodissa tai kotona tehtäviä asioita -Toimintaterapian suosittaminen jos vaikeuksia, jotka hidastavat tai saattavat hidastaa kehitystä -Yleensä meidän tavoitteet melko laajoja ja arjen konkreettiset tavoitteet laaditaan ostopalvelu terapeutin kanssa -Suositukseen vaikuttaa arvioinnin aikana kerätty tieto 	<p>ARVIOINNISSA USEIN LAAJAT TAVOITTEET</p> <p>TAVOITTEET VASTAA LÄHETTEESEEN</p>
Mitä pidät tärkeänä lausunnon- sa?	<ul style="list-style-type: none"> -Lausunnon koostaminen pikkujalaa käyntikertojen jälkeen osana jäsentämistä -Tärkeää, että perheelle selvennetään lausuntoa -Pitää sisällään napakasti tietoa lapsen toimintakyvystä, vastataan siihen kysymykseen mitä lähetteesä on kysytty -Esimerkit pulmakohdista -Tärkeää poimia kohdat, joissa lapsi jää ikätasosta ja missä kohdin toiminta on ikätasoista -Hyvä lausunto aukeaa monelle ihmiselle 	<p>PERHEEN SITOUTTAMINEN</p> <p>AUKEE MONELLE LUKIJALLE</p> <p>YTIMEKÄS, MUTTA SISÄLTÄÄ TÄRVIITAVAN TIEDON</p> <p>LAUSUNNOSSA KÄYTETTÄVÄ TIETO ON TUOREESSA MUISTISSA</p>

Toimintaterapeutit tuovat esiin, että lausunto, josta voidaan käyttää myös yhteenvetonimeä, on tärkeä dokumentti niin toimintaterapeutille, vanhemmille, lapselle ja muille toimijoille, joka tiivistää kaiken arviointitiedon. Siinä nähdään toimintaterapeuttien keskuudessa tärkeänä selkeästi ja napakasti kuvattu tieto lapsen toimintakyvystä, joka vastaa lähetteeseen. Muutamasta haastattelusta ilmenee, että Helsingin kaupungin

lasten toimintaterapeuteilla on lausunnon kirjoittamista varten yhdessä laaditut ohjeet, esimerkiksi mitä asioita kirjataan minkäkin otsikon alle.

Lausunnon suosituksiin vaikuttaa toimintaterapeuttien mukaan kaikki arvioinnin aikana kerätty tieto: arviointivälineiden antama tieto lapsen iän mukaisesta toimintakyvystä, vanhempien näkemys ja toiveet, päiväkodin näkemys sekä lapsen oma ajatus. Näistä toimintaterapeutit kertovat koostavansa oman ammatillisen harkinnan ja näkemyksen perusteella jatkosuositukset, jotka palvelevat perheen tarpeita. Jos toimintaterapeutti suosittelee toimintaterapiakuntoutusta, tulee haastateltujen toimintaterapeuttien mukaan lausuntoon aina kirjoittaa yhdessä vanhempien kanssa laaditut tavoitteet.

5.5 Arviointitiedon käyttäminen

Useimmat haastattelemamme toimintaterapeutit kertoivat pitävänsä niin sanotun palautekeskustelun vastaanotolla vanhemmille, joko viimeisen arviointikerran lopuksi, tai kokonaan erillisellä käynnillä. Palautekeskustelu on toimintaterapeuttien mukaan sitä varten, että vanhemmat saavat kerralla tietää kaiken tiedon, minkä toimintaterapeutti on koonnut lapsesta arviointijakson aikana ja vanhempien on mahdollista kommentoida ja kysyä siihen liittyen. Yksi toimintaterapeutti kertoi, että hän saattaa soittaa arvioinnista saadun palautteen vanhemmille. Lisäksi toimintaterapeutit kertoivat aina antavansa lausunnon monena kappaleena vanhemmille, yhden kotiin, toisen vietäväksi päiväkotiin ja kolmannen mahdolliselle terapiajakson terapeutille.

Haastattelemiemme toimintaterapeuttien mukaan heillä ei oikeastaan ole moniammatillisia tiimejä, joissa jakaa lapsen asioita. Haastatteluissa tuli ilmi, että Pegasos-tietojärjestelmän kautta on mahdollisuus olla yhteydessä esimerkiksi neuvola lääkäriin tai terveydenhoitajaan. Kuten myös taulukossa 5. on esitetty, päiväkotikäynti näyttäytyy haastatteluiden perusteella ainoaksi mahdolliseksi tapaamiseksi muiden lapsen ympärillä toimivien ammattilaisten kanssa.

Toimintaterapeutit kertovat, että asiakkaan jatko toteutuu arviointiprosessin aikana lapsen toimintakyvystä kerätyn tiedon perusteella. Jos toimintaterapeutti suosittelee lapselle terapiajaksoa, saavat vanhemmat listan kaupungin kilpailuttamista ostopalvelu terapeuteista, joiden valinnassa toimintaterapeutti voi tarvittaessa auttaa. Haastatteluissa tulee ilmi, että toimintaterapeutin hankkiminen terapiajaksolle on ulkoistettu vanhemmille, jotta arvioiville toimintaterapeuteille jäisi enemmän aikaa toteuttaa itse toi-

mintakyvyn arvioita, ja purkaa jonoa. Erilaisia lapsen jatkon toteutumisen mahdollisuuksia on kuvattu taulukossa 5.

Taulukko 5. Arviointitiedon käyttäminen

Teemaan liittyvät kysymykset	Pelkistetty vastaus	Lopputulos
Miten annat palautteen arvioinnista perheelle?	<ul style="list-style-type: none"> -Annan palautteen suullisesti viimeisen arviointikerran lopuksi -Palautteelle mahdollista varata oma käynti, jossa lapsi on/ei ole mukana -Puhelimitse voi antaa palautteen -Jos suosittelen toimintaterapiaa, palaute olisi hyvä antaa kasvotusten -Lausunto ja palaute on käsikädessä -Perheelle lähetetään aina lausunto -Käyn palautekeskustelua koko prosessin ajan 	<p>SUULLISESTI JOKO VIIMEISEN KERRAN LOPUSSA TAI ERILLISELLÄ KÄYNNILLÄ</p> <p>PUHELIMITSE</p> <p>PALAUDE JA LAUSUNTO KÄSIKÄDESSÄ</p>
Kuinka paljon käyt moniammatillisissa palavereissa?	<ul style="list-style-type: none"> -Moniammatillisia tiimejä ei juuri ole -Päiväkodin kanssa yhteistyö- ja ohjauspalaveri -Alueelliset kuntoutustyöryhmät -Oman harkinnan mukaan -Pegasoksen kautta mahdollisuus olla yhteydessä neuvolaan, terveydenhoitajaan tai lääkäriin 	<p>PÄIVÄKOTI YHTEISTYÖ- JA OHJAUSKÄYNNIT</p> <p>MONIAMMATILLISIA TIIMEJÄ VÄHÄN</p> <p>PEGASOKSEN KAUTTA MAHDOLLISSUUS YHTEISTYÖHÖN</p>
Kuinka asiakkaan jatko toteutuu?	<ul style="list-style-type: none"> -Ei tapahdu mitään: pulma korjaantunut jonotusajana -Ei tapahdu mitään: pieniä pulmia, mutta niihin ei tarvitse puuttua koska ikä korjaa -Ohjeistus ja seuranta: pulmia, mutta ei vielä pystytty suosittamaan toimintaterapia jaksoa -Toimintaterapiakuntoutus: lapsi menee jollekin ostopalvelu terapeutille, palautteen perusteella toinen jakso mahdollinen -Lapsi saattaa tarvita jotain muuta kuin toimintaterapiaa, jolloin palautan hänet lähettävälle taholle -Kuntoutussuunnittelijalta lista ostopalveluterapeuteista mutta tarvittaessa arvioiva terapeutti etsii perheelle terapeutin esim. kieli-muurin takia 	<p>EI TAPAHDU MITÄÄN: PULMA KORJAANTUNUT JONOTUSAJANA</p> <p>EI TAPAHDU MITÄÄN: PIENIÄ PULMIA, MUTTA NIIHIN EI TARVITSE PUUTTUA KOSKA IKÄ KORJAA</p> <p>OHJEISTUS JA SEURANTA: PULMIA, MUTTA EI VIELÄ PYSTYTÄ SUOSITTAMAAN TOIMINTATERAPIA JAKSOA</p> <p>TOIMINTATERAPIAKUNTOUTUS: LAPSI MENE JOLLEKIN OSTOPALVELU TERAPEUTILLE, PALAUTTEEN PERUSTEELLA TOINEN JAKSO MAHDOLLINEN</p>
Tuletko arvioimaan lasta mahdollisesti uudelleen?	<ul style="list-style-type: none"> -Muutoksen arvioiminen mahdollista -Seurantakäynnillä teen usein samoja asioita, kun mitä tehtiin aikaisemmin koska niitä on helppo verrata 	<p>MUUTOKSEN ARVIOIMINEN MAHDOLLISTA, MUTTA HARVINAISTA</p> <p>ARVIOINTIVÄLINEET MAHDOLLIS-</p>

	-Muutoksen arvioiminen mahdollista, jos esim. harjaantumaton lapsi -Yksittäisiä seuranta-asiakkaita, joilla koti ohjeita -Kaikilla arviointivälineillä pystyy oikeestaan arvioimaan muutosta -Asiakas säilyy mun asiakkaana, eli tarpeen vaatiessa mulle voi tulla uudelleen	TAVAT MUUTOKSEN ARVIOINNIN
--	---	-----------------------------------

Toimintaterapeutit totesivat haastatteluissa, että saman lapsen uudelleen arviointi on mahdollista, mutta harvinaista. Helsingin kaupungin lasten toimintaterapeuttien arviointivälineet mahdollistavat luotettavan uudelleen arvioinnin, mutta seuranta tehdään toimintaterapeuttien mukaan vain, jo kyseessä on esimerkiksi harjaantumaton lapsi, jolla ei kuitenkaan ole terapiajaksolle tarvetta.

6 Pohdinta

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyöprosessimme etenemistä, tuloksien vaikuttavuutta, omaa työskentelyämme sekä visuaalisen tuotoksen toimivuutta. Esittelemme myös mahdollisia suosituksia jatkotutkimuksiin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessi opinnäytetyön raporttiosuudessa, ja tuottaa sen pohjalta A4-kokoinen informatiivinen tuotos yhteistyökumppanin lasten toimintaterapian arviointiprosessista. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun, koska haastattelu oli helppo toteuttaa samojen teemojen mukaan, kuin millä itse tuotos tultiin toteuttamaan. Osallistimme yhteistyökumppaniamme jo varhaisessa vaiheessa aineistonkeruumenetelmäämme valitessa, sillä halusimme saada heidät alusta asti tuntemaan yhteistyön helpoksi oman työnsä ohella. Lähetimme myös haastattelun teemat ja alustavat kysymykset heille, jotta he voisivat alusta asti vaikuttaa juuri heidän arviointiprosessinsa kuvaukseen. Tällä tavoin pystyimme varmistamaan, että kysymme juuri heidän arviointiprosessiin oleellisesti liittyviä asioita ja samalla yhteistyömme tiivistyi.

Teoriaksi valitsimme kanadalaisen toimintaterapia-arviointistandardin, sillä se jäsentää toimintaterapian arviointiprosessia selkeästi ja helposti ymmärrettävästi. Lisäksi Suomen toimintaterapia liitto on hyödyntänyt kyseistä standardia omassa julkaisussaan hyvistä arviointikäytännöistä Suomalaisessa toimintaterapiassa, joka loi lisää luottamusta standardia kohtaan. Analysoimme tulokset samaisen standardin mukaan, sillä sen alle oli helppo jäsentää saamaamme tieto. Koska olimme käyttäneet samaa teemoittelua alusta lähtien jo kysymyksiä luodessamme, oli luonteva tapa jatkaa samalla teemoittelulla loppuun saakka. Teemoittelu näkyy niin opinnäytetyömme jäsentelyssä, kuin visuaalisessa tuotoksessa, joka selkeyttää opinnäytetyömme jäsentelyä sekä itse Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessin kuvausta.

Opinnäytetyötämme aloittaessa Helsingin kaupungilla työskenteli neljä arvioivaa toimintaterapeuttia, mutta opinnäytetyömme edetessä luku kasvoi kuuteen. Olimme alustavasti sopineet neljästä haastattelusta, joten pitäydyimme niissä resurssi syistä sekä koimme, etteivät juuri aloittaneet toimintaterapeutit tuoneet haastatteluille lisäarvoa. Tähän päädyimme sillä perusteella, että heille ei vielä ollut ehtinyt karttua kokemusta juuri tämän työpaikan arviointiprosessista ja siihen liittyvistä käytännöistä. Pohdimme että kaksi lisähaastattelua saattaisivat jopa vääristää juuri tämän arviointiprosessin

kuvausta. Aineistoa analysoidessamme huomasimme oman kehityksemme viimeisissä haastatteluissa, jolloin haastattelut olivat selkeämpiä ja aineistoa oli näin ollen myös helpompaa analysoida. Se, ettei meillä ole aiemmista haastatteluista paljoa kokemusta loi omat haasteet haastatteluiden tekemiselle. Harjoittelimme haastattelua toisillamme, mutta varsinainen kehitys tapahtui vasta oikeissa haastattelu tilanteissa.

Opinnäytetyömme tuloksia on vaikea suhteuttaa aiempiin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin, sillä kyseiseen organisaatioon ei ole aiemmin tehty vastaavaa tutkimusta. Aiempiin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin vertaaminen on haasteellista, sillä jokaisessa organisaatiossa on omat käytännöt, ja prosessi näyttää hieman erilaisena, kuten myös Suomen toimintaterapeuttiliiton julkaisusta käy ilmi (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 2014). Kuitenkin saamamme tulokset ja meille näyttävä prosessi seuraavat selkeästi Kanadalaisen toimintaterapian arviointistandardin mukaista prosessin kulkua. Näin ollen tuotos oli helppoa ja luontevaa saada rakennettua edellä mainitun standardin mukaan.

Opinnäytetyömme tuloksia kirjoittaessa huomasimme että arviointiprosessin dokumentoinnin ja tulosten jäsentämisen erottelu oli haastavaa tehdä selkeästi. Niiden päällekkäisyys kävi ilmi myös toimintaterapeuttien vastauksissa. Kävi ilmi, että jäsentämistä tapahtuu koko arviointiprosessin ajan, ja dokumentointi on osa lopullista asiakkaan tilanteen jäsentämistä. Lisäksi jäsentämistä ja dokumentointia voi tehdä usealla eri tavalla. Lasten kanssa työskennellessä arviointitilanteen suunnittelu on melko joustavaa, sillä työskentely tapahtuu loppupeleissä lapsen ehdoilla. Muuten saamamme tulokset vastasivat omia odotuksiamme ja olivat selkeästi jäseneltävissä Kanadalaisen toimintaterapia arviointistandardin mukaan. Näin ollen koemme, että myös tuotoksesta tuli selkeä visuaalinen kuvaus Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessista.

Koemme kokonaistoteutuksen olevan selkeä ja helposti ymmärrettävä. Visuaalinen tuotos vastaa omia odotuksiamme, ja mielestämme oli hyvä hyödyntää graafisen suunnittelun opiskelijan näkemystä visuaaliseen ilmeeseen. Se, että olimme tiiviisti yhteistyössä yhteistyökumppanimme kanssa, loi parhaat mahdolliset edellytykset aineiston keruulle ja näin ollen luontevalle yhteistyölle.

Tulosten merkitys yhteistyökumppanillemme ovat lähinnä perehdyttämisen ja oman työskentelyn jäsentämisen kannalta oleellisia. Toivomme että visuaalinen tuotoksemme

on helppo ja selkeä työväline myös asiasta vähemmän tietäville tahoille ja että se auttaa saamaan yleiskäsityksen Helsingin kaupungin lasten toimintaterapian arviointiprosessista. Raporttiosamme tukee tuotoksen ymmärtämistä perusteellisemmin ja selkiyttää yksilöllisten käytäntöjen merkitystä ja erilaisia mahdollisuuksia tehdä samaa työtä itselleen sopivilla työskentelytavoilla. Metropolian ja Helsingin kaupungin yhteistyön kannalta uskomme työmme olevan hyvä ja selkeä lähtökohta yhteisten toimintatapojen luomiseen.

Jatkotutkimus-ehdotukseksi nousi esille muutamia. Tutkimuksessamme huomasimme haastatteluissa saadun tiedon perusteella, että dokumentointiin ja kirjaamiseen ei ole olemassa yhteisiä ohjeistuksia kyseisessä organisaatiossa. Ilmeni myös että Pegasos-tietojärjestelmässä olevat jäsennykset ovat huonot ja puutteelliset. Näihin voisi olla hyvä paneutua lisää esimerkiksi uusissa opinnäytetyöissä, jolloin toimintaterapeuttien työ helpottuisi ja siitä tulisi entistä yhtenäisempää. Metropolian ja Helsingin kaupungin yhteistyön kannalta yhdeksi tutkimusaiheeksi voisi sopia opetuksen sisällön ja työelämän vaatimusten vertailu ja yhtenäistämisen mahdollisuuksien kartoitus.

Yhteistyö yhteistyökumppanimme Helsingin kaupungin kanssa toimi hyvin, ja onnistuimme luomaan toimivan suhteen opinnäytetyön onnistumiseksi. Tässä onnistuminen oli hyvä pohja alkaa perehtymään arviointiprosessiin ja sen käytäntöihin. Olimme opinnäytetyöprosessin aikana molemmat harjoittelussa yksityisellä lasten toimintaterapeutilla, joka teki ostopalveluna työtä kunnalle. Täydensimme osaamista ja ymmärrystämme lasten toimintaterapiaprosessissa myös terapian osalta, jolloin arviointiprosessinkin merkityksen ymmärtäminen kasvoi. Samalla näimme miten oleellinen osa arviointiprosessi on myös ostopalveluterapeutin näkökulmasta. Lasten toimintaterapian arviointiprosessiin tutustumisesta oli näin ollen loogista jatkaa harjoittelun jälkeen, ja koimme kokonaisuuden miellyttäväksi tavaksi oppia uutta. Olemme molemmat kiinnostuneet lasten toimintaterapiasta, joten tämä kokonaisuus toi paljon lisätietämystä ja ymmärrystä käytännön työstä lasten parissa. Näin opinnäytetyöprosessin lopuksi koemme, että ymmärryksemme lasten toimintaterapian arviointiprosessista on kasvanut paljon ja edellä mainitut asiat ovat täydentäneet toisiaan.

Lähteet

Aaltola, Juhani – Valli, Raine 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aatrokoski, Irina 2012. ”Ei syytetty, vaan tuettiin” : vanhempien kokemuksia lasten toimintaterapia-arvioinnista. AMK-opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.

College of Occupational Therapists of Ontario (COTO) 2013. Standards of Occupational Therapy Assessments. Verkkodokumentti. < <http://www.coto.org/resource/standards.asp>>. Luettu 22.7.2016.

Craik, J. – Davis, J. – Polatajko, H.J. 2007. Introducing the Canadian Practice Process Framework (CPPF): Amplifying the Context. Teoksessa Polatajko, H.J. – Townsend, E.A. (toim.) Enabling occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision For Health, Well-being & Justice Through Occupation. Ottawa: CAOT Publications ACE, 247-272.

Diamantis, Andreas 2008. Use of Assessment Methods in Paediatrics: The Practice of Private Occupational Therapists. British Journal of Occupational Therapy. 71(12), 524-530

Hautala, Tiina – Hämäläinen, Tuula – Mäkelä, Leila – Rusi-Pyykönen, Mari 2011. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holma, Tupu (toim.) 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Jyväskylän yliopisto n.d. Koppa – avoin opetussivusto. Verkkodokumentti. <<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/>>. Luettu 10.11.2015.

Kyllönen, Sanna 2013. Lasten toimintakyvyn arvioinnin toteutuminen Pohjois-Pohjanmaan, Lapin ja Kainuun maakuntien toimintaterapeuttien työssä. AMK-opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Peltopuro, Noora – Sainio, Ida 2007. Toimintaterapia-arviointi ja moniammatillinen yhteistyö aikuispsykiatrisen asiakkaan arviointiprosessissa: selvitys Kanta-Hämeen keskussairaalassa. AMK-opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Rodger, S – Brown, G.T – Brown, A 2005. Profile of paediatric occupational therapy practice in Australia. Australian Occupational Therapy Journal. 52(4), 311-325.

Sihvo, Linda – Solonen, Suvi 2009. Kaksoisdiagnoosikuntoutujan työkyvyn arviointiprosessi: toimintaterapian osuus Järvenpään sosiaalisairaalassa. AMK-opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. 2014. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Suomen toimintaterapeuttiliiton julkaisu.

Suomen Toimintaterapialiitto ry. 2016. Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. Suomen toimintaterapeuttiliiton julkaisu. Verkkodokumentti. <<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/1080/ammattieettisetohjeet2016.pdf>>. Luettu 22.7.2016.

Haastattelun runko

Haastatteluun on varattu aikaa maksimissaan 45 minuuttia. Haastattelu etenee teemoittain, joihin olemme koonneet kysymyksiä. Toivomme haastattelun etenevän kuitenkin keskustelun omaisesti ja voit tuoda esille sinusta oleellisia asioita kunkin teeman sisällä. Tavoitteenamme on kuvata teidän toimintaterapiaprosessi samoja teemoja käyttäen, joten siksi on tärkeää että saatte tuoda esille teistä oleellisia asioita. Teemoja ovat: arviointiin valmistautuminen, arvioinnin toteuttaminen, tulosten jäsentäminen ja yhteenveto, dokumentointi ja arviointitiedon käyttäminen.

• Arviointiin valmistautuminen

- Miten asiakas tulee sinulle?
- Miten perehdyt lapsen ja perheen tietoihin?
- Paljonko sinulla on aikaa perehtymiseen, koetko sen riittäväksi?
- Onko sinulla mahdollisuutta olla yhteydessä perheeseen, kouluun tai päiväkotiin ennen ensimmäistä tapaamista?
- Kuinka suunnittelet/ valmistaudut arviointiin?
 - mm. miten valitset arviointivälineet, suunnittelet toiminnot, varasuunnitelmat, kirjoitatko niitä muistiin yms.
 - Miten perustelet välineen käyttöä?
 - Kauanko sinulla menee suunnitteluun aikaa?

• Arvioinnin toteuttaminen

- ovatko vanhemmat mukana, kuinka huomioit perheen tarpeet/perhekeskeisyyden
- Montako arviointia sinulla on enimmillään viikossa? onko se sinusta sopivasti/mikä olisi sopiva määrä?
- Kuinka monta kertaa sinulla on mahdollisuus käyttää/ lapsi tai perhe
 - onko sinulla itselläsi mahdollisuutta vaikuttaa tähän?
 - entä jos yksi kerta menee esim. lapsen ujesteluun
- Mitä arviointimenetelmiä käytät
 - onko mahdollisuutta perehtyä uusiin menetelmiin
 - koetko ne riittäväksi
- Onko sinulla mahdollisuutta koti/koulu/päiväkotikäynteihin?
 - koetko tarvetta niille
 - voitko kysyä esim. koulun mielipidettä

• Tulosten jäsentäminen ja yhteenveto

- Miten jäsenät saadun tiedon ja tulokset itsellesi esim. mikä tieto on oleellista/ onko tietoa tarpeeksi
- Koetko ajan riittävän, että saat kerättyä kaiken tarvittavan tiedon
- Kauanko sinulla menee aikaa tulosten jäsentämiseen (esim. testin pisteytys)

• Dokumentointi

- Onko teillä organisaatiossa yhteisiä ohjeita
 - kirjaamiseen
 - lausunnon/palautteen kirjoittamiseen
 - onko valmiita pohjia tai jäsentelyjä, mikälaisia
- Kirjaatko jokaisen arviointikerran jälkeen?

- Voiko asiakas nähdä kirjauksen esim. Kanta palvelusta? kerrotko asiakkaalle tästä mahdollisuudesta?
- Kauanko sinulla menee aikaa kirjaukseen?
- Koska teet kirjauksen esim. heti, päivän päätteksi?
- Kuinka laadit tavoitteet/suositukset ja mitä pidät siinä tärkeänä?
- Lausunto vai arviointipalaute, kumpaa käytät, vai joku muu?
 - Kauanko menee aikaa/asiakas
 - Millainen on sinusta hyvä lausunto? mitä se pitää sisällään?

- **Arviointitiedon käyttäminen**

- Miten annat palautteen arvioinnista perheelle
- Kuinka paljon käyt moniammatillisissa palavereissa, koskien lapsen asioita/ onko lausunto ai-
nut?
- Kuinka asiakkaan jatko toteutuu? kerrotko esim. yksityisistä palveluntuottajista?
- Tuletko arvioimaan samaa lasta mahdollisesti uudelleen? voitko arvioida muutosta?

- **Muuta**

- Mitä muuta koet tärkeäksi arviointiprosessissa/ haluatko sanoa vielä jotain johonkin teemaan
- koetko jonkin aisan rajaavan/mahdollistavan työtäsi
- Kauanko arvioit että menee yhden asiakkaan koko arviointiprosessiin? onko se sinusta sopivasti
vai liikaa/liian vähän?

Tuotos arviointiprosessista

Helsingin kaupungin

LASTEN TOIMINTATERAPIAN ARVIOINTIPROSESSI

1. ARVIOINTIIN VALMISTAUTUMINEN

- Asiakkaat tulevat toimintaterapeuteille neuvolan läheteillä.
- Asiakkaan tietoihin perehdytään lähetteen ja pegasos-potilastietojärjestelmän avulla.
- Asiakasperheeseen ensimmäinen kontakti tapahtuu ajanvarauksen yhteydessä.
- Jokainen terapeutti hoitaa itse oman asiakkaansa ajanvarauksen.
- Asiakkaan arviointia varten tehdään suunnitelma, joka tarkentuu ensimmäisellä tapaamiskerralla.

2. ARVIOINNIN TOTEUTUS

- Arviointi tapahtuu vastaanotolla keskimäärin 2-3 arviointikerralla
- Arvioinnin ensimmäisellä käynnillä vanhempi on mukana, jolloin myös haastatellaan vanhempaa
- Arvioinnissa ollaan kiinnostuneita karkeamotoriikan-, hienomotoriikan-, näönvaraisen hahmottamisen-, aistitiedon käsittelyn- sekä leikkivalmiuksista ja taidoista
- Arviointitietoa saadaan kerättyä standardoiduilla testeillä ja normitetuilla mittareilla, erilaisilla taitoja ja valmiuksia kartoittavilla tehtävillä, havainnoinnilla sekä haastattelulla
- Arviointiin on mahdollista sisällyttää puhelu tai käynti päiväkotiin vanhempien luvalla

3. TULOSTEN JÄSENTÄMINEN JA YHTEENVETO

- Jäsentäminen on arviointimenetelmistä mitattavassa muodossa saatava tietoa sekä kokonaistilanteen hahmottamista tätä tietoa käyttäen
- Asiakkaasta tehdään arvioinnin yhteydessä muistiinpanoja, jotka auttavat jäsentämisessä
- Asiakkaan tilanteen jäsentämistä tapahtuu koko arviointiprosessin ajan

4. DOKUMENTOINTI

- Jokaisesta käynnistä tehdään käyntikirjaus potilastietojärjestelmään
- Pegasoksessa on valmiiksi määritellyt otsikkorungot lausunnon kirjoittamisen tueksi
- Lausunto vastaa läheteessä pyydettyyn asiaan ja se on ytimekäs, mutta sisältää kaiken tarvittavan tiedon. Se ottaa kantaa asiakkaan tilanteeseen ja toimintaterapiakuntoutuksen tarpeeseen

5. ARVIOINTITIEDON KÄYTTÄMINEN

- Arviointitietoa käytetään asiakkaan kokonaistilanteen selvittämiseksi
- Arvioinnin jälkeen päädytään johonkin seuraavista ratkaisuista:
 - Ei tapahdu mitään: haasteet väistyneet jonotusaikana
 - Kotiohjeistus ja seuranta: Kartoitetaan onko kyse harjaantumattomuudesta, mikäli harjoittelusta huolimatta edistystä ei tapahdu seuraa tästä toimintaterapiakuntoutusjakso
 - Toimintaterapiakuntoutus: asiakas menee jollekin ostopalvelu terapeutille, jonka palautteen perusteella myös toinen jakso mahdollinen
 - Asiakas saattaa tarvita jotain muuta kuin toimintaterapiaa, jolloin hänet palautetaan lähettävälle taholle ja suositellaan tekemään lähete esim. erikoissairaanhoidon
- Palaute annetaan suullisesti, joko viimeisen käyntikerran lopuksi tai erillisellä palautekäynnillä vastaanotolla tai puhelimitse. Lausunto toimitetaan aina vanhemmille.
- Asiakasperhe voi etsiä terapeutin kaupungin sopimuskumppaneista. Arvioiva terapeutti voi tarvittaessa auttaa perhettä
- Moniammatillinen yhteistyö päiväkotiin ja mahdollisuus konsultoida erityistyöntekijöitä

Lisätietoja opinnäytetyöstä: Lasten arviointiprosessi Helsingin kaupungilla - Arviointiprosessin kuvaus toimintaterapeuttien haastattelun pohjalta, Annika Mäkelä ja Sandra Salmi.